

**XX међународни научни скуп „Правнички дани –
Проф. др Славко Царић“
„ДВЕ ДЕЦЕНИЈЕ РАЗВОЈА ПРАВНЕ МИСЛИ“**

**20th International Scientific Conference „Legal days –
Prof. Slavko Carić, PhD”
“TWO DECADES OF THE DEVELOPMENT
OF LEGAL THOUGHT”**

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
University Business Academy Novi Sad
Faculty of Law in Novi Sad

Нови Сад, 06. и 07. октобар 2023.

Зборник радова са XX међународног научног скупа
„Правнички дани – Проф. др Славко Царић“
„ДВЕ ДЕЦЕНИЈЕ РАЗВОЈА ПРАВНЕ МИСЛИ“
06. - 07. октобар 2023. године у Новом Саду,
у организацији Универзитета Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду

Издавач:

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
Гери Кароља бр. 1, телефон: 021/ 400 - 499
Web: www.pravni-fakultet.info

Рецензенти:

Др Милан Почуча редовни професор	Др Јоко Драгојловић, ванредни професор
Др Владимир Козар, редовни професор	Др Сања Шкорић, ванредни професор
Др Милош Марковић, редовни професор	Др Маријана Младенов, ванредни професор
Др Јелена Матијашевић, редовни професор	Др Марко Станковић, ванредни професор
Др Предраг Мирковић ванредни професор	Др Данијела Деспотовић, ванредни професор
Др Дарко Голић, ванредни професор	Др Ненад Бингулац, ванредни професор

За издавача:

Др Милан Почуча, редовни професор

Уредник:

Др Милан Почуча, редовни професор

Штампа:

Граф 021, Нови Сад

Тираж: 100

ISBN

978-86-86121-58-5

Научни одбор:

- ПРОФ. ДР МИЛАН ПОЧУЧА - председник Научног одбора
Декан Правног факултета за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија
ПРОФ. ДР МАРКО ЦАРИЋ
Декан Факултета за економију и инжењерски менаџмент, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија
ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ЦАРИЋ
Председник Савета Универзитета Привредна академија у Новом Саду |
Република Србија
ПРОФ. ДР МИРКО КУЛИЋ
Професор емеритус на Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија
ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ДУКИЋ МИЈАТОВИЋ
Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија
ПРОФ. ДР ПРЕДРАГ МИРКОВИЋ
Председник Савета Правног факултета за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија
ПРОФ. ДР МАРИЈАНА МЛАДЕНОВ
Продекан за међународну сарадњу на Правном факултету
за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у
Новом Саду | Република Србија
ПРОФ. ДР ЗОРАН ПАВЛОВИЋ
Шеф Кривичноправне катедре на Правном факултету
за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија
у Новом Саду | Република Србија
ПРОФ. ДР ДАРКО ГОЛИЋ
Шеф Теоријске и јавноправне катедре на
Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија
ПРОФ. ДР ЖЕЉКО БЈЕЛАЈАЦ
Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија
ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА МАТИЈАШЕВИЋ
Продекан за науку на Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија
ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР КОЗАР
Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР САЊА ШКОРИЋ
Продекан за наставу на Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЈОКО ДРАГОЈЛОВИЋ
Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР ЦАТИЕВ
Шеф катедре Кривичноправних наука Руске академије
за адвокатуру и нотаријат | Руска Федерација

ПРОФ. ДР БРАНКО ВУЧКОВИЋ
Председник Удружења за кривично право и криминалну
политику Црне Горе | Република Црна Гора

ПРОФ. ДР ВЕСНА ВУЧКОВИЋ
Судија Врховног суда Црне Горе | Република Црна Гора

PROF. DR DR. WOLFGANG ROHRBACH
Akademik Evropske akademije nauka u Salzburgu | Austrija

PROF. DR. AMER FAKHOURY
Dean College of Law American University in
the Emirates | Ujedinjeni Arapski Emirati

ДОЦ. ДР БРАНИСЛАВ ДУДИЋ
Доцент на Факултету за менаџмент,
Универзитет Коменски Братислава | Република Словачка

ПРОФ. ДР ЗОРАН ФИЛИПОВСКИ
Проректор за међународну сарадњу, Интернационални „Vision”
Универзитет | Северна Македонија

PROF. DR KONSTANTINOS KOUROUPIS
University Frederik | Kipar

PROF. DR MARTON SULYOK
Fakultet za pravo i političke nauke, Univerzitet u Segedinu | Mađarska

DOC. DR. SC. SANJA GONGETA, PROF. STRUČ. STUD.
Prodekanica za stručni naučnoistraživački rad i međunarodnu saradnju
Veleučilište Lavoslav Ružička u Vukovaru | Republika Hrvatska

PROF. DR CRISTINA ELENA POPA TACHE
Fakultet za psihologiju, bihevioralne i pravne nauke,
Univerzitet “Andrei Sagun”, Akademija za ekonomske
studije u Bukureštu | Rumunija

KRISTINA RZGOEVA
Prorektor na Državnoj pomorskoj akademiji Batumi,
Ministarstvo za ekonomiju i održivi razvoj Gruzije | Gruzija

PROF. DR CHIPASHA MULENGA
Pravni fakultet, Univerzitet Lusaka | Zambija

PROF. DR VALENTINA RANALDI
Pravni fakultet, Univerzitet "Niccolò Cusano" | Italija
ПРОФ. ДР НЕБОЈША ШАРКИЋ
Декан Правног факултета, Универзитета Унион
у Београду | Република Србија
ДР МИШО ЂУРКОВИЋ
Научни саветник, Директор Института за Европске
студије у Београду | Република Србија
ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР ЧОЛОВИЋ
Директор Института за упоредно право у Београду | Република Србија
ПРОФ. ДР МИЛОШ МАРКОВИЋ
Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

Организациони одбор:

ПРОФ. ДР ЈОКО ДРАГОЈЛОВИЋ -
ПРЕДСЕДНИК ОРГАНИЗАЦИОНОГ ОДБОРА
ПРОФ. ДР ИВАН ЈОКСИЋ
ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА СТОЈШИЋ ДАБЕТИЋ
ПРОФ. ДР НЕНАД БИНГУЛАЦ
ПРОФ. ДР НЕНАД СТЕФАНОВИЋ
ПРОФ. ДР МАРКО СТАНКОВИЋ
ПРОФ. ДР ДАЛИБОР КРСТИНИЋ
ДОЦ. ДР МАЈА ПЕТРОВИЋ
ДР ИСИДОРА МИЛОШЕВИЋ
МСР. АЊА КОПРИВИЦА
МСР. МАРА ДЕСПОТОВ
МСР. ТАМАРА КРСТИЋ

Секретар:

МСР АЊА КОПРИВИЦА, асистент

Dr Nenad Stefanović, vanredni profesor
Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu,
Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu
e-mail: nenad@pravni-fakultet.edu.rs

ŠTETA KAO USLOV ODGOVORNOSTI U SLUČAJU LEKARSKE GREŠKE

Rezime:

Šteta se u pravnoj teoriji, ali i u sudskoj praksi, javlja kao jedan od elementarnih uslova za nastanak odgovornosti u građanskom postupku. Na taj način štetu je moguće posmatrati i kroz prizmu odgovornosti lekara za štetu koja nastane usled lekarske greške prilikom pružanja medicinske zaštite i pomoći pacijentima. Tako nastupa paradoksalna situacija da oni kojima je zdravlje povređeno ili ugroženo traže pomoć od lekara koji su specijalizovani, školovani i angažovani da zaštite telo i zdravlje, koji usled profesionalne greške prouzrokuju još veću štetu pacijentu. Cilj rada je da se šteta prikaže iz ugla lekarske greške kao jedan od uslova odgovornosti medicinskih radnika u građanskom postupku, i osnova za zahtev na naknadu štete usled privremenog ili trajnog oštećenja zdravstvenog stanja pacijenta koje je nastalo usled greške lekara ili medicinske ustanove u kojoj je nastupila šteta ili preduzeta štetna radnja. Zbog toga je neophodno da se utvrdi postojanje uzročne veze između greške lekara i nastupele štete. U radu su obrađeni posebni oblici štete i njen značaj, kao jednog od konstitutivnih elemenata za utvrđivanje postojanja kako lekarske greške, tako i odgovornosti lekara za nastupelu štetu pacijentima. Iako je šteta pre svega ekonomski institut, ona nam u ovom slučaju pomaže da se otkriju i otklone sporna pitanja u vezi lekarske greške, koja sa sobom nosi pregršt drugih pitanja moralne i etičke prirode.

Ključne reči: šteta, lekarska greška, građanskopravna odgovornost, prava pacijenata, medicinsko pravo.

1. UVODNO RAZMATRANJE

Savremeno, pozitivno pravo rezultat je dugog istorijskog razvoja i evolucije pravnih instituta kroz dugi niz godina i vekova. To se odnosi i na građansko pravo, preciznije, građanskopravnu odgovornost koja je vremenom evoluirala, oslanjajući se na promene u shvatanju o odgovornosti lica za izvršene delikte i prouzrokovanu štetu.

Građanskopravna odgovornost u našoj pravnoj teoriji zasnovana je na zakonskoj definiciji. Najznačajniji izvor prava na naknadu štete u našem pozitivnom

pravu predstavlja Zakon o obligacionim odnosima (u daljem tekstu ZOO).¹ Najznačajniju odredbu odštetnog prava nalazimo u članu 154: „Ko drugome prouzrokuje štetu dužan je naknaditi je, ukoliko ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivice.“² Iz zakonske odredbe vidimo da građanskopravna odgovornost u sebi nosi obavezu fizičkih i pravnih lica (pravnih subjekata) da naknade štetu koju prouzrokuju drugom pravnom subjektu, bilo to pravno ili fizičko lice. Obzirom da govorimo o lekarskoj grešci, pravna lica su isključena iz kruga oštećenih subjekata na koje se ovo istraživanje i analiza odnosi. Međutim, pravna lica, u smislu odgovorne ustanove, i te kako mogu da se pojave na strani odgovornih lica. Izazivanje i nastanak štete može da bude primarni i sekundarni izvor obligacija. Kod ugovorne odgovornosti, obaveza naknade štete postoji u slučaju neispunjenja ugovorne obaveze, koja implicite dovodi i do prestanka ugovora, i ta obaveza predstavlja sekundarni izvor obligacija. Slično je i kod deliktne (vanugovorne) odgovornosti, gde je prouzrokovanje štete takođe sekundarnog karaktera.

Elementarna razlika između ugovorne i vanugovorne odgovornosti zasniva se na izvoru tj. osnovu iz kog derivira odgovornost. Ugovorna odgovornost nastaje zbog ponašanja ugovornih strana protivno odredbama ugovora, dok vanugovorna odgovornost nastaje zbog protivpravnog umanjenja tuđe imovine ili pak zbog sprečavanja njenog povećanja koje je bilo očekivano. „Nacionalni pravni sistemi jasno razlikuju ugovornu u vanugovornu odgovornost za naknadu štete. U teoriji obligacionog prava susreće se i distinkcija „ugovorna-deliktna“. Tako ugovorna odgovornost obuhvata i odgovornost za štetu čiji osnov nije ugovorna obaveza, dok se deliktnom odgovornošću obuhvata i odgovornost čiji osnov nije u krivici dužnika.“³

Obzirom da pravo predstavlja dinamičnu kategoriju koja evoluirala i prati društvene promene, poslednjih decenija smo svedoci pojave novih grana prava, nastalih usled potrebe za normativnim regulisanjem nekih društvenih odnosa koji su do tada bili sporadično i nesistematski regulisani. Jedno od takvih prava je i medicinsko (lekarsko) pravo, koje Radišić, u objektivnom smislu, definiše kao: „Skup pravnih pravila kojima se uređuje medicinska delatnost, utvrđuje svojstva lica što tu delatnost obavljaju i njihov odnos sa korisnicima njihovih usluga. Sem toga, medicinsko pravo u širem smislu obuhvata i pravne norme koje se tiču lekova, medicinskih sredstava, prikupljanja i transfuzije ljudske krvi.“⁴ Dakle, u pitanju je jedna veoma široko postavljena definicija pod koju se podvodi širok spektar delatnosti, svojstava i odnosa, koji u svom korpusu sadrži pravne norme koje nastoje da regulišu sva krucijalna pitanja u vezi obavljanja lekarske delatnosti. Tu se pre svega misli na pitanja: zaštite ljudskog zdravlja, nadzora nad radom zdravstvenih ustanova i privatnih praksi, pristanka pacijenta na medicinsku intervenciju i

---

1 Zakon o obligacionim odnosima. (1978). „Sl. list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89, „Sl. list SRJ“, br. 31/93 i „Sl. list SCG“, br. 1/2003 – Ustavna povelja.

2 Član 154. stav 1. ZOO.

3 Jakšić, A., (1992). Kvalifikacija ugovorne i vanugovorne odgovornosti za štetu, *Pravni život*, Beograd, 9-10/1992, str.1210

4 Radišić, J., (2008). *Medicinsko pravo*, Beograd, Izdavačko preduzeće “Nomos” str.23.

obaveštenje o njoj, problematika posebnih medicinskih zahvata (sterilizacija, kastracija, prekid trudnoće, veštačka oplodnja ...), ali i osetljiva pitanja kao što su: donacija ljudskih organa, čuvanje profesionalne tajne i pitanje lekarske greške koja poslednjih decenija postaje izuzetno aktuelna u naučnim krugovima.

2. POJAM I OBLICI ODGOVORNOSTI I ŠTETE U NAŠEM POZITIVNOM PRAVU

Pravna teorija je tokom evolucije prava „iskristalisala“ tri oblika odgovornosti za prouzrokovanu štetu: subjektivnu, objektivnu i odgovornost po osnovu pravičnosti: ako ko prouzrokuje štetu drugom svojom krivicom odgovoran je i obavezan da tu štetu nadoknadi. To je subjektivna krivica, jer se odgovara po osnovu krivice koja ima subjektivnu prirodu. Objektivna odgovornost se u literaturi naziva i „odgovornost za naknadu štete bez krivice“, ali i „kauzalna odgovornost“, dok je odgovornost po osnovu pravičnosti - odgovornost koju prepoznaje ZOO kao poseban oblik odgovornosti: „U slučaju štete koju je prouzrokovalo lice koje za nju nije odgovorno, a naknada se ne može dobiti od lica koje je bilo dužno da vodi nadzor nad njim, sud može, kad to pravičnost zahteva, a naročito s obzirom na materijalno stanje štetnika i oštećenika, osuditi štetnika da naknadi štetu, potpuno ili delimično. Ako je štetu prouzrokovao maloletnik sposoban za rasuđivanje koji nije u stanju da je naknadi, sud može, kad to pravičnost zahteva, a naročito s obzirom na materijalno stanje roditelja i oštećenika, obavezati roditelje da naknade štetu, potpuno ili delimično, iako za nju nisu krivi.“⁵

Objektivna odgovornost ili odgovornost bez obzira na krivicu se u ZOO podvodi pod posebne odgovornosti i navodi se u dve situacije: kod opasnih stvari i opasnih delatnosti, i to samo onda kada je isključivo normirana zakonom.⁶

Kod Radovanova nailazimo na sledeće bitne odlike objektivne odgovornosti: „Suština objektivne odgovornosti se sastoji u sledećem:

1. da se za štetu odgovara bez obzira na krivicu,
2. da šteta potiče od opasne stvari ili opasne delatnosti i
3. da od njih potiče povećana opasnost štete za okolinu.“⁷

---

5 Član 169. stav 1-2. ZOO.

6 Filipović smatra da: „Odgovornost bez krivice (objektivna odgovornost) podrazumeva štetnikovu obavezu da naknadi štetu prouzrokovanu oštećenom licu, koja mu se ne može pripisivati u krivicu. Za objektivnu odgovornost dovoljno je da budu ispunjeni samo objektivni uslovi: postojanje štete i uzročna veza između štete i štetnikove radnje. Objektivna odgovornost se još naziva i odgovornost po osnovu uzročnosti. Filipović, A., & Filipović, D. (2019). U susret Građanskom zakoniku Republike Srbije - da li je član 178 Zakona o obligacionim odnosima iz 1978. godine dobro rešenje?. *Pravo-teorija i praksa*, 36(7-9), 27-29.

7 Radovanov, A. (2009). *Obligaciono pravo - Opšti deo*, Pravni fakultet za privredu i

Međutim, postojanje odgovornosti i nastanak štete, nisu apsolutni uzročnici nečije krivice jer ZOO predviđa slučajeve potpunog i delimičnog oslobodjenja odgovornosti u slučajevima: više sile (*vis maior*), radnje trećeg lica i radnje oštećenog.⁸

Što se tiče štete: “U obligacionom pravu šteta može da nastane po osnovu povrede ugovorne odredbe ili usled deliktne radnje.⁹ Ako šteta nastane kao posledica preduzete štetne radnje, stvara se obligacioni odnos između oštećenog lica i počinioca štete, gde nastaje vanugovorna odgovornost počinioca za pričinjenu štetu. Ukoliko pak šteta nastupi usled neispunjenja ugovorne obaveze ili zadocnjenja u njenom ispunjavanju, nastaje ugovorna odgovornost za nastalu štetu, ali ZOO predviđa da se i u tom slučaju primenjuju odredbe ZOO o naknadi vanugovorne štete.”¹⁰ Šteta predstavlja prilično apstraktan pojam, te da bi se bliže ona pojmovno bliže odredila koristi se metod klasifikacije. Najzastupljenija je podela na imovinsku i neimovinsku štetu. “Šteta je imovinska (materijalna) i neimovinska (nematerijalna), mada ni ti pojmovi nisu do te mere određeni da bi se u svakom konkretnom slučaju pouzdano znalo, pre konačne odluke suda, da li je posredi šteta.”¹¹

Šteta koja nastane usled lekarske greške, može biti imovinska i neimovinska, tako da u tom slučaju važe opšta pravila obligacionog prava o odgovornosti za štetu. Kada je reč o imovinskoj šteti (na primer: troškovi dodatnog lečenja), nadoknada predstavlja razliku između vrednosti imovine koja je postojala pre štetne radnje i njene vrednosti nakon štetne radnje, odnosno, da budemo precizniji, vrednosti imovine koju bi ona imala da se nije desila štetna radnja.

Kada je imovinska šteta lekarskom greškom pričinjena osiguranim licima koja imaju zdravstveno osiguranje: „Republički fond ima pravo da zahteva naknadu štete od lica koje je namerno ili krajnjom nepažnjom prouzrokovalo bolest, povredu ili smrt osiguranog lica. Za štetu koju je Republičkom fondu prouzrokovao zaposleni na radu ili u vezi sa radom odgovara poslodavac kod kojeg zaposleni radi u trenutku prouzrokovanja štete. Republički fond ima pravo, da zahteva naknadu štete i neposredno od zaposlenog ako je bolest, povredu ili smrt osiguranog lica

---

pravosuđe u Novom Sadu, str. 236.

8 Član 177. stav 1-5. ZOO.

9 Slobodan Perović ističe da: „...ugovorna i deliktna odgovornost imaju dosta zajedničkih elemenata. Prostor na kome se sreću izgrađen je od sasvim uopštenih elemenata: i jedna i druga odgovornost pretpostavljaju štetu, njenu naknadu, kao i povredu neke obaveze.“ Perović, S. (1995). *Pravno filozofske rasprave*, Novinsko-izdavačka ustanova Službeni list SRJ, Beograd, str.185.

10 Stefanović, N., (2020). Naknada nematerijalne štete – teorija i sudska praksa u Republici Srbiji, Zbornik radova sa XVII međunarodnog naučnog skupa “Pravnički dani - Prof. dr Slavko Carić” Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, Univerzitet Privredna akademija, Novi Sad, str. 269.

11 Vodinelić, V., (2017). Građansko pravo, Uvod u građansko pravo i Opšti deo građanskog prava, Pravni fakultet Univerziteta Union, Službeni glasnik, Beograd, str.509.

prouzrokovao namerno.“¹² „Republički fond ima pravo na naknadu štete od zdravstvenog radnika, odnosno od davaoca zdravstvenih usluga, ako je nastala šteta prouzrokovana pri obavljanju ili u vezi sa obavljanjem delatnosti zdravstvenog radnika, odnosno davaoca zdravstvenih usluga zbog pružanja zdravstvene zaštite osiguranim licima suprotno ovom zakonu i podzakonskim aktima donetim za sprovođenje ovog zakona. Pri utvrđivanju prava na naknadu štete prouzrokovane Republičkom fondu primenjuju se odredbe zakona kojim se uređuju obligacioni odnosi. Visina naknade štete utvrđuje se prema troškovima lečenja i drugim troškovima u vezi sa lečenjem, novčanim naknadama isplaćenim osiguranom licu po odredbama ovog zakona i drugim davanjima na teret Republičkog fonda.“¹³

Neimovinska šteta, je povreda objekta neimovinskog prava kao što su: zdravlje, život, telesni integritet itd. Na naknadu neimovinske štete shodno se primenjuju odredbe ZOO (član 199-205.) kojim se uređuje oblast naknade nematerijalne štete. Po pitanju novčane naknade za nematerijalnu štetu ZOO predviđa sledeće: “Za pretrpljene fizičke bolove, za pretrpljene duševne bolove zbog umanjena životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda, časti, slobode ili prava ličnosti, smrti bliskog lica kao i za strah sud će, ako nađe da okolnosti slučaja, a naročito jačina bolova i straha i njihovo trajanje to opravdava, dosuditi pravičnu novčanu naknadu, nezavisno od naknade materijalne štete kao i u njenom odsustvu. Prilikom odlučivanja o zahtevu za naknadu nematerijalne štete, kao i o visini njene naknade, sud će voditi računa o značaju povređenog dobra i cilju kome služi ta naknada, ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njenom prirodom i društvenom svrhom.”¹⁴

Statistički podaci pokazuju da je broj lekarskih grešaka mnogo veći nego što se u javnosti pretpostavlja. Prema nekim naučnim analizama “u SAD greške lekara predstavljaju treći uzrok smrti pacijenata”¹⁵ koji se leče u bolnicama i taj broj se kreće od 210.000 do 400.000. Neki čak smatraju da se taj broj na godišnjem nivou kreće i 1.5 miliona pacijenata¹⁶ Kada govorimo o greškama lekara i šteti koja nastupi usled greške, reč je o štetnim posledicama koje su nastale kao rezultat (ne) preduzimanja štetne radnje ili više njih. Međutim, problematika u vezi lekarske greške, nastanka štete i uzročno – posledičnog odnosa između njih, kao osnova da se zahteva materijalna naknada, predstavlja kompleksno pitanje za čije je objašnjenje prvo neophodno definisati sam pojam lekarske greške, pa tek nakon toga preći na utvrđivanje kauzalnosti između radnje (greške) i posledice.

---

12 Zakon o zdravstvenom osiguranju (“Sl. glasnik RS”, br. 25/2019) član 219, stav 1-3.

13 *Ibid*, član. 222. stav 3. i član 223. stav 1-2.

14 Član 200. stav 1-2. ZOO.

15 Makary, M. A., & Daniel, M. (2016). Medical error—the third leading cause of death in the US. *Bmj*, 353. p.2.

16 Arlen, J. (2013). Economic analysis of medical malpractice liability and its reform. In *Research handbook on the economics of torts*. Edward Elgar Publishing. p.40

3. POJAM LEKARSKE GREŠKE

Lekarska greška je društveni fenomen koji vekovima izaziva kontroverze i oko kog se vode polemike. U drevnom Hamurabijevom zakoniku koji se smatra za "najvažniji pravni tekst starog Istoka"¹⁷ bile su sadržane stroge sankcije za izvršioce kažnjivih radnji. To se naravno odnosilo i na lekare koji bi prilikom obavljanja lekarskog zahvata nekome pričinili štetu na telu. U članu 218. Hamurabijevog zakona je navedeno sledeće: „Ako lekar bronzanim nožem nekome nanese tešku ranu i ubije ga, ili nekome otvori oko i uništi ga, da mu se odseku ruke“, član 226 predviđa sankcije za greške hirurga: „Ako hirurg bez znanja gospodara roba utisne ropsku znak neotuđivog roba, tome hirurgu da se odseku ruke“.¹⁸

Savremena definicija lekarske greške se u velikoj meri podudara sa jednom od prvih takvih definicija koju srećemo pre dva veka. „Pojam stručne lekarske greške nastao je veoma davno, ali se u literaturi pojavio prvi put sredinom devetnaestog veka“, a prvi je na jasan način definisao nemački klasik medicine i političar Rudolf Virchow. Za njega je stručna greška lekara: „kršenje opštepriznatih pravila veštine lečenja, usled odsustva potrebne pažnje i opreznosti“¹⁹

Ključno pitanje u vezi „lekarske greške“ svodi se na dilemu: da li prilikom procene da li je nešto lekarska greška treba uzeti u obzir i subjektivne ili samo objektivne faktore. Odnosno, da li pod lekarskom greškom treba podrazumevati samo (grubo) kršenje obaveze brižljivog postupanja ili se to svodi samo na (ne) postupanje u skladu sa pravilima medicinske nauke i prakse? Pitanja su i dalje otvorena i ne postoji opšta saglasnost u pravnoj i medicinskoj teoriji i praksi šta se zaista može smatrati lekarskom greškom. Delimičan odgovor na ovu dilemu pruža Zakon o pravima pacijenata koji u članu 31 navodi: „Pacijent koji zbog stručne greške zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika, u ostvarivanju zdravstvene zaštite pretrpi štetu na svom telu, ili se stručnom greškom prouzrokuje pogoršanje njegovog zdravstvenog stanja, ima pravo na naknadu štete prema opštim pravilima o odgovornosti za štetu. Pravo na naknadu štete ne može se unapred isključiti ili ograničiti.“²⁰

U našem pozitivnom pravu u Zakonu o zdravstvenoj zaštiti²¹ (u daljem tekstu ZOZZ) ne postoji pojam lekarske već stručne greške (kao i u Zakonu o pravima pacijenata), koja je mnogo šira jer obuhvata ne samo delatnost lekara već i svog drugog medicinskog osoblja: „Pod stručnom greškom, u smislu ovog zakona, podrazumeva se nesavesno obavljanje zdravstvene delatnosti u vidu zanemarivanja

17 Babić, I., (2008). *Osnovi imovinskog prava Uvod u građansko pravo i stvarno pravo*, Beograd, Službeni glasnik, str.41.

18 Radišić, J., (2008). *Medicinsko pravo*, Beograd, Izdavačko preduzeće "Nomos" str.191-192;

19 Počuča, M., Šarkić, N., Mrvić Petrović, N., (2013.) *Lekarska greška kao razlog pravne odgovornosti lekara i zdravstvenih ustanova* Beograd, *Vojnosanitetski pregled*, str. 208.

20 Zakon o pravima pacijenata ("Sl. glasnik RS", br. 45/2013 i 25/2019 - dr. zakon)

21 Zakon o zdravstvenoj zaštiti Republike Srbije ("Sl. glasnik RS", br. 25/2019)

profesionalnih dužnosti u pružanju zdravstvene zaštite, nepažnje ili propuštanja, odnosno nepridržavanja utvrđenih pravila struke i profesionalnih veština u pružanju zdravstvene zaštite, koje dovodi do povrede, oštećenja, pogoršanja zdravlja ili gubitka delova tela pacijenta. Odgovornost za stručnu grešku utvrđuje se u disciplinskom postupku pred nadležnim organom komore, u postupku redovne i vanredne provere kvaliteta stručnog rada, odnosno u drugim postupcima utvrđenim zakonom.²² U teoriji postoje oprečna mišljenja po pitanju razgraničenja termina „lekarska“ i „stručna“ greška. Tako Simić primećuje da je: „Izraz stručna lekarska greška široko rasprostranjena mada se dosta dugo upotrebljavao bez jasnog značenja. U literaturi se pojavio sredinom 19. veka, mada je nastao mnogo ranije.²³ Izveden je iz latinskih reči *lege artis* iako stručna lekarska greška označava postupanje lekara *contra lege artis*, odnosno protivno pravilima struke. Iako ga nije lako definisati, zbog čega i izaziva teškoće i neslaganja, reč je o pojmu koji se ne može zaobići.“²⁴

Sankcije za utvrđenu i dokazanu stručnu grešku takođe nalazimo u pomenutom Zakonu o zdravstvenoj zaštiti iz 2019. godine, međutim, na strani oštećenog ostaje sloboda da naknadu pretrpljene štete zahteva i u građanskom postupku. Zakon sankciju svodi na oduzimanje licence: „Nadležna komora zdravstvenih radnika po službenoj dužnosti privremeno oduzima licencu zdravstvenom radniku ako u obavljanju zdravstvene delatnosti načini stručnu grešku kojom se narušava, odnosno pogoršava zdravstveno stanje pacijenta.“²⁵

4. UZROČNA VEZA IZMEĐU LEKARSKE GREŠKE I NASTALE ŠTETE

O odgovornosti lekara za pričinjenu štetu usled lekarske greške može biti reči samo ukoliko se dokaže da postoji uzročna veza između nastale štete i dokazane greške. Da li za veza postoji utvrđuje sud u svakom konkretnom slučaju, onda kada se pred njim pokrene postupak za naknadu štete, pri čemu sud treba da utvrdi da li je pogoršano zdravstveno stanje pacijenta nastalo kao rezultat greške lekara ili je posledica redovnog toka i progresije bolesti. Dokazivanje toga je izuzetno teško. Pre svega zato što sudija ne raspolaže adekvatnim znanjima iz oblasti medicine, te je prinuđen da se osloni na mišljenja veštaka, iz oblasti medicinske struke. „Odgovornost za štetu može se po prirodi stvari zasnovati jedino ako je šteta zaista pričinjena. Stoga se može reći da šteta i uzročna veza između štetnikovog postupka i štete predstavlja opšte i stalne uslove odgovornosti za posledice vlastitog čina. Šteta i uzročnost su konstante građanskopravne odgovornosti. Uzročna veza je

22 Član 186. stav 1-2. ZOZZ.

23 “Vuče korene još iz antičkog perioda, kada se preko pojma *lex artis* (zakon veštine) činio otklon od postupanja lekara profesionalaca u odnosu na rituale obojene magijom i mistikom, koji su dolikovali nastanak medicine.“ Radišić, J., (2008). op.cit. str. 29.

24 Simić, J., (2018). *Lekarska greška – Građanska odgovornost zbog lekarske greške*, Pravni fakultet univerziteta Union u Beogradu, Beograd, str. 101.

25 Član 185. stav 2. ZOZZ.

sredstvo za pripisivanje odgovornosti i kao takva ona se neizbežno preklapa ili bar trpi uticaj elemenata kao što su skrivljena ponašanje, predvidljivost posledice i verovatnoća njenog nastupanja, razumno očekivanje, redovan tog stvari i životno iskustvo. Sve ove elemente redovno vezujemo i za procenu krivice, odnosno za onu fazu utvrđivanje odgovornosti u kojoj se sud pita da li je pogrešno neko štetnikovo ponašanje koje već kvalifikovano kao pravni uzrok štete. U postupku utvrđivanja odgovornosti lekara sud ne ispituje šta je uzrok štete koju je pretrpeo oštećeni pacijent, već da li se ponašanje lekara može smatrati uzrokom štete za potrebe utvrđivanja njegove odgovornosti.“²⁶

U pravnoj literaturi se kauzalitet između radnje lekara i štetne posledice na strani pacijenta, smatra uslovom za subjektivnu odgovornost lekara. „Međutim, kada sud ispituje uzročnost, ima na umu čemu služi saznanje o uzročnoj vezi između radnje i posledice, odnosno sud već u postupku utvrđivanja uzročne veze gleda u potencijalne efekte odluke o uzročnoj vezi. Dakle, mora se zaključiti da u parnici protiv lekara i zdravstvenih ustanova pacijent ima težak procesnopravni položaj, koji mu ne dopušta da svoje pravo na naknadu štete uvek ostvari. Da bi mu bilo priznato pravo na naknadu štete uzrokovano lekarskom greškom, pacijent mora da dokaže da je do štete došlo usled lekarske greške ili da se verovatnoća da se da je do štete došlo usled lekarske greške graniči sa sigurnošću ili da ne postoji razumna sumnja da je do štete došlo usled lekarske greške.“²⁷

Kao što to Radišić zapaža: „Greška u lečenju pacijenta može biti u obliku aktivnog ili pasivnog ponašanja lekara, koje nije u skladu sa važećim medicinskim standardom ili sa obavezom pažljivog postupanja. Ali, bez obzira na oblik, greška sama po sebi ne povlači ni krivičnu ni građansku odgovornost. Potrebno je, naime, da je iz greške proistekla izvesna šteta za pacijentovo zdravlje ili smrt. Po pravilu, takva uzročna veza među njima se ne pretpostavlja nego se mora dokazati. Taj je dokaz težak jer se ne daje izvesti nekom sigurnom metodom, nego se temelji na medicinskoj proceni verovatnoće. Dokazivanje uzročne veze između lekarske greške u obliku nečinjenja i štete po pacijentov život ili zdravlje osobito je nesigurno, jer je tu reč o odnosu između postojećeg i nepostojećeg. Zato ne može biti govora o uzročnoj vezi u smislu prirodnih nauka i u logičkom smislu, nego samo o pravnom vrednovanju, koje dopušta da se nesprečavanje štetnog događaja izjednači sa njegovim uzrokovanjem pozitivnim činom.“²⁸

---

26 Simić, J., (2018). *Lekarska greška – Građanska odgovornost zbog lekarske greške*, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu, Beograd, str. 148-149.

27 Ivočić, N. (2005). *Uzročna veza između lekarske greške i štete*, *Pravni život*, 9/2005, Udruženje pravnika Srbije, Beograd, str. 488.

28 Radišić, J. (2012). *Odgovornost lekara zbog smrti pacijenta izazvane nehatnim nečinjenjem - pogled u nemačku pravnu teoriju i sudsku praksu*. *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 60(1), str. 20.

5. ZAKLJUČNO RAZMATRANJE

Pitanje naknade pričinjene štete u pravnoj teoriji i praksi nije sporno, kao ni pitanje subjekta odgovornog za njenu naknadu. Štetnom radnjom ili događajem nastaje šteta za koju odgovara onaj koji je prouzrokovao. Bez obzira da li se radi o subjektivnoj ili objektivnoj odgovornosti, obaveza naknade ne postoji ukoliko nema štete. Drugim rečima, da bi postojala obaveza naknade štete neophodno je da postoji radnja, prouzrokovana šteta i uzročna veza između njih. Uzročna veza je *conditio sine qua non* kod zahteva za naknadu štete. Bez nje ni sud neće dosuditi obavezu naknade u korist oštećenog.

Šteta kao nastupela posledica greške prilikom pružanja medicinskih usluga, može da bude rezultat radnje lekara, drugih medicinskih radnika, ali i medicinske ustanove koja svojim nepropisnim delovanjem ili organizacionim propustima može da doprinese ili prouzrokuje štetu na nečijem zdravlju. Obe vrste odgovornosti, i građanska i krivična, uslovljene su dokazanom štetom, pri čemu je teret dokazivanja štete na strani oštećenog. Pri tom je bitno naglasiti da neće svaka lekarska (stručna) greška imati za posledicu nastupanje štete, pa samim tim ni odgovornost lekara. Drugim rečima, šteta je uslov odgovornosti, tako da bez postojanja štete nema ni osnova da se od lekara ili medicinske ustanove zahteva naknada štete.

Nenad Stefanović, PhD, Associate Professor
Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad
The University of Business Academy in Novi Sad

DAMAGE AS A CONDITION OF LIABILITY IN CASE OF MEDICAL ERROR

Abstract:

Damage appears in legal theory, but also in judicial practice, as one of the elementary conditions for the emergence of liability in civil proceedings. In this way, it is possible to observe the damage through the prism of the doctor's responsibility for the damage caused by a medical error during the provision of medical care and assistance to patients. Thus, a paradoxical situation arises that those whose health is injured or threatened seek help from doctors who are specialized, trained and engaged to protect the body and health, who, due to a professional error, cause even greater harm to the patient. The aim of the work is to show the damage from the point of view of medical error as one of the conditions of responsibility of medical workers in civil proceedings, and the basis for a claim for compensation for damages due to temporary or permanent damage to the patient's health that was caused by the error of the doctor

or the medical institution where it occurred damage or harmful action taken. That is why it is necessary to establish the existence of a causal link between the doctor's error and the resulting damage. The paper deals with special forms of damage and its importance, as one of the constitutive elements for determining the existence of both medical error and the doctor's responsibility for harm caused to patients. Although damage is first and foremost an economic institute, in this case it helps us to discover and resolve controversial issues related to medical error, which brings with it a handful of other issues of a moral and ethical nature.

Key words: damage, medical error, civil liability, patients' rights, medical law.

LITERATURA:

1. Arlen, J. (2013). Economic analysis of medical malpractice liability and its reform. In *Research handbook on the economics of torts*. Edward Elgar Publishing. pp.33-68
2. Babić, I., (2008). *Osnovi imovinskog prava Uvod u građansko pravo i stvarno pravo*, Beograd, Službeni glasnik
3. Vodinelić, V., (2017). *Građansko pravo, Uvod u građansko pravo i Opšti deo građanskog prava*, Pravni fakultet Univerziteta Union, Službeni glasnik, Beograd.
4. Ivović, N. (2005). Uzročna veza između lekarske greške i štete, *Pravni život*, 9/2005, Udruženje pravnika Srbije, Beograd, 488-499.
5. Jakšić, A., (1992). Kvalifikacija ugovorne i vanugovorne odgovornosti za štetu, *Pravni život*, Beograd, 9-10/1992, str. 1210-1224.
6. Makary, M. A., & Daniel, M. (2016). *Medical error—the third leading cause of death in the US*. *Bmj*, 353.
7. Perović, S. (1995). *Pravno filozofske rasprave*, Novinsko-izdavačka ustanova Službeni list SRJ, Beograd
8. Počuča, M., Šarkić, N., Mrvić Petrović, N., (2013.) Lekarska greška kao razlog pravne odgovornosti lekara i zdravstvenih ustanova Beograd, *Vojnosanitetski pregled*, Beograd.
9. Radišić, J., (2008). *Medicinsko pravo*, Beograd, Izdavačko preduzeće "Nomos"
10. Radišić, J. (2012). Odgovornost lekara zbog smrti pacijenta izazvane nehatnim nečinjenjem - pogled u nemačku pravnu teoriju i sudsku praksu. *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 60(1), 20-34.
11. Simić, J., (2018). *Lekarska greška – Građanska odgovornost zbog lekarske greške*, Pravni fakultet univerziteta Union u Beogradu, Beograd.
12. Stefanović, N., (2020). Naknada nematerijalne štete – teorija i sudska praksa u Republici Srbiji, *Zbornik radova sa XVII međunarodnog naučnog skupa "Pravnički dani - Prof. dr Slavko Carić"* Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, Univerzitet Privredna akademija, Novi Sad, str. 268-280.
13. Zakon o obligacionim odnosima. (1978). „*Sl. list SFRJ*“, br. 29/78, 39/85,

- 45/89 – odluka USJ i 57/89, *Sl. list SRJ*, br. 31/93 i *Sl. list SCG*, br. 1/2003 – Ustavna povelja
14. Zakon o zdravstvenom osiguranju (*“Sl. glasnik RS”*, br. 25/2019)
  15. Filipović, A., & Filipović, D. (2019). U susret Građanskom zakoniku Republike Srbije-da li je član 178 Zakona o obligacionim odnosima iz 1978. godine dobro rešenje?. *Pravo-teorija i praksa*, 36(7-9), 27-43.
  16. Zakon o zdravstvenoj zaštiti Republike Srbije (*“Sl. glasnik RS”*, br. 25/2019)
  17. Zakon o pravima pacijenata (*“Sl. glasnik RS”*, br. 45/2013 i 25/2019 - dr. zakon)

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

34"2003/2023"(082)

**МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Правнички дани - проф. др
Славко Царић (20 ; 2023 ; Нови Сад)**

Две деценије развоја правне мисли : [зборник радова] = Two decades of the development of legal thought : [proceedings] / XX међународни научни скуп "Правнички дани - Проф. др Славко Царић", Нови Сад, 06-07. октобар 2023, Нови Сад = XX International Scientific Meeting "Legal days - Prof. Slavko Carić, PhD", October 6th and 7th 2023, Novi Sad ; [уредник Милан Почуча]. - Нови Сад : Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе, 2023 (Нови Сад : Граф 021). - 678 стр. : табеле, граф. прикази ; 24 cm

Радови на срп. и енгл. језику. - Тираж 100. - Стр. 25-26: Уводна реч / Милан Почуча. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Резиме на енгл. језику уз сваки рад.

ISBN 978-86-86121-58-5

а) Правна мисао - Развој - 2003-2023 - Зборници

COBISS.SR-ID 125609225